Finansutskottets betänkande 1983/84: 33

om anslag till statistiska centralbyrån (prop. 1983/84: 100 bil. 15)

I detta betänkande behandlar utskottet

dels proposition 1983/84: 100 bilaga 15 Civildepartementet, i vad avser Litt. G Statistik m.m. punkterna G 1 och G 2,

dels de under allmänna motionstiden väckta motionerna

1983/84: 1426 av Björn Molin (fp) om SCB:s partisympatiundersökningar,

1983/84: 1432 av Kenth Skårvik m.fl. (fp, m, c) om myndigheters insamling av uppgifter,

1983/84: 1435 av Lars Werner m.fl. (vpk) om SCB:s partisympatiundersökningar.

TRETTONDE HUVUDTITELN

Statistik m. m.

1. **Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser.** Regeringen har i proposition 1983/84: 100 bilaga 15 (civildepartementet) under punkt G 1 (s. 147–159)

1. berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts i propositionen om statistikproduktionen vid statistiska centralbyrån,

2. föreslagit riksdagen att till Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 270 461 000 kr.

I detta sammanhang behandlar utskottet motionerna

1426 av Björn Molin (fp) vari hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om återupptagande av SCB:s partisympatiundersökningar,

2. att riksdagen hos regeringen anhåller om skyndsamma åtgärder för att utan förskjutning i tidsplanen realisera det program som fjolårets riksdag uttalade sig för,

1432 av Kenth Skårvik m.fl. (fp, m, c) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående en precisering i lagar och förordningar av de uppgifter myndigheten har rätt att samla in,

1435 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari hemställs att riksdagen under bilaga 15 punkt G 1 Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser beslutar att anslå ett i förhållande till regeringens förslag med 2 800 000 kr. förhöjt belopp för genomförande av partisympatiundersökningar.

Propositionen

Det övergripande målet för statistiska centralbyråns (SCB) verksamhet är att samhällets behov av statistik skall tillgodoses effektivt och till rimliga kostnader. SCB utför själv en stor del av den statliga statistikproduktionen och har dessutom en allmänt samordnande funktion inom statistikområdet. Stor vikt bör enligt föredragande statsrådet Bo Holmbergs mening läggas vid statistik som belyser den offentliga sektorns verksamhet. Det är också önskvärt att SCB:s statistik i ökande utsträckning tas till vara i den fortlöpande utvärdering som sker av den statliga verksamheten, anför föredraganden. I det sammanhanget bör ett ökat samarbete mellan SCB och riksrevisionsverket komma till stånd.

Statistikutredningen avslutade sitt arbete strax före årsskiftet 1983/84. Som ett resultat av regeringens kommande överväganden med anledning av utredningens slutrapport Framtida statlig statistik (SOU 1983: 74) kan vissa förändringar i verksamhetens inriktning bli aktuella. Det kan också bli nödvändigt att göra tidsmässiga förskjutningar för vissa intermittenta undersökningar för att utjämna alltför kraftiga fluktuationer i SCB:s verksamhetsvolym. I avvaktan på att ställning har tagits till statistikutredningens förslag anser föredraganden liksom föregående år att SCB:s utvecklingsarbete under den kommande perioden bör inriktas på dels rationaliseringar och utgiftsbegränsningar i SCB:s statistikproduktion, dels en satsning på de delprogram som rör frågor om arbetsmarknad, industri, befolkning och hushåll, samhällsekonomi samt offentlig förvaltning.

SCB följer en omfördelningsplan, som innebär att anslaget minskar med 1 % 1983/84, 2 % 1984/85 och 3 % 1985/86. Planen bör enligt föredragandens mening ligga fast. Denna fördelning av huvudalternativet för SCB:s del gör det möjligt att den personalminskning som krävs kan klaras genom naturlig avgång och en aktiv personaladministrativ planering.

SCB:s styrelse har efter uttalande därom i föregående års budgetproposition beslutat om en överföring av arbetsuppgifter från Stockholm till Örebro. Under en femårsperiod beräknas arbetsuppgifter för i nuläget 50–70 personer flyttas över. Syftet med åtgärden är att bidra till en utjämning av sysselsättningsläget mellan orterna och att samtidigt uppnå en totalt sett effektivare verksamhet än i utgångsläget. Överflyttningsarbetet medför under 1984/85 vissa temporära merkostnader. För att kompensera SCB:s tillfälliga merkostnader föreslås därför att SCB under 1984/85 tillförs 1 milj. kr.

Beträffande inriktningen av delprogrammen som SCB har föreslagit

Delprogram	1982/83 Utfall	1983/84 Anvisat	1984/85 Beräknar	
			SCB	Föredraganden
1 000-tal kronor				
1. Extern samordning	2 747	2 731	2 975	2 896
2. Jordbruk och skördeskadeskydd	52 389	52 856	55 385	53 499
Därav under IX huvudtiteln	(38 288)	(37 964)	(39 554)	(37 964)
3. Industriverksamhet	18 347	19 854	21 056	20 593
4. Handel, servicenäringar och priser	22 196	21 647	22 493	22 082
5. Bostäder, byggnader och andra fastigheter	16 137	16 138	16 574	16 221
6. Samhällsekonomi och offentlig förvaltning	32 268	34 049	35 879	35 048
7. Arbetsmarknad	37 556	37 552	39 097	38 601
8. Befolkning och hushåll	31 263	28 422	31 171	31 084
9. Rätts- och socialväsende	14 097	13 713	14 700	14 364
10. Utbildning, forskning och kultur	18 222	19 824	21 236	20 783
11. Befolknings-, yrkes- och utbildningsprognoser	7 924	7 454	7 982	7 767
12. Bibliotek och information m. m.	11 465	10 444	11 303	11 020
13. Arkiv och gemensamma databaser m. m.	12 130	11 903	12 621	12 322
14. Standardisering och gemensam metodutveckling	17 478	18 467	19 618	19 175
15. Folk- och bostadsräkningar	10 115	2 500	2 510	14 000
Ofördelade kostnader	2 517	2 739	3 012	3 012
Summa kostnader	**306 851**	**300 293**	**317 612**	**322 467**
Avgår intäkter	51 110	43 393	45 266	55 166[1]
Tillkommer kostnaden för följesedelsbunden post	3 366	7 460	–	
Övrigt (engångsanvisning)				3 160
Anslag totalt	**259 107**	**264 360**	**272 346**	**270 461**

[1] Häri ingår 14,0 milj. kr. från anslaget Folk- och bostadsräkningar under trettonde huvudtiteln, 38,0 milj. kr. från anslaget Administration av permanent skördeskadeskydd m. m. under nionde huvudtiteln samt 190 000 kr. från åttonde huvudtiteln. Vidare utgör 3,1 milj. kr. ersättning till SCB från socialstyrelsen, byggnadsstyrelsen och skoloverstyrelsen för vissa kostnader för det gemensamma biblioteket i kvarteret Garnisonen.

anför föredraganden att han i huvudsak kan godta den utom i följande avseende.

Riksdagen har vid behandling av SCB:s anslag för 1983/84 bifallit finansutskottets uttalande att det är angeläget att SCB kan återuppta sina undersökningar av *partisympatier* i god tid före nästa val. Ytterligare har framhållits att det finns skäl att överväga om det genom omprioritering inom SCB:s anslag kan beredas möjlighet att genomföra partisympatiundersökningarna. Dessa har bedömts så väsentliga att – om omprioritering inte är möjlig – det bör övervägas att tillskjuta erforderliga medel.

Ett återinförande av partisympatiundersökningarna med samma utformning som före nedläggningen innebär att tre undersökningar samt en metodundersökning utförs under valår och två undersökningar övriga kalenderår. Under budgetåret 1984/85 skulle en undersökning genomföras i november 1984, en i februari 1985 och en i maj 1985 omfattande telefonintervju med ett urval på ca 9000 personer vardera gången. För tre partisympatiundersökningar 1984/85 beräknas kostnaderna till 2800000 kr. För budgetåren 1985/86 och 1986/87 beräknas kostnaderna till 2390000 kr. resp. 1876000 kr.

SCB har närmare prövat möjligheterna att finansiera partisympatiundersökningarna genom omprioritering av verksamheten, men funnit det utomordentligt svårt att föreslå nedskärningar med hänsyn till de betydande nackdelar för verksamheten detta skulle innebära.

SCB beräknar därför ett medelsbehov för partisympatiundersökningarna 1984/85 av 2800000 kr.

Föredraganden delar SCB:s bedömning att det inte är genomförbart att omprioritera verksamheten utan betydande nackdelar. SCB:s förslag att i stället tillskjuta medel kan dock enligt föredraganden inte motiveras i nuvarande ansträngda budgetläge.

Utskottet

Vid behandlingen förra året av inriktningen av SCB:s verksamhet uttryckte utskottet den uppfattningen om SCB:s *partisympatiundersökningar* att de är av hög kvalitet vetenskapligt sett och att de genom sitt relativt stora urval gjorde det möjligt att få uppgifter om väljarsympatierna på regional nivå. Utskottet anförde dessutom att det rent principiellt får anses vara mycket värdefullt att undersökningar genomförs också av en offentlig myndighet. Utskottet uttryckte emellertid förståelse för att det kan vara svårt att finna ekonomiskt utrymme för att enbart genom omprioriteringar inom oförändrat anslag göra det möjligt för SCB att återuppta partisympatiundersökningarna.

Utskottet ansåg att det i första hand borde övervägas om inte partisympatiundersökningarna skulle kunna återupptas i god tid före nästa allmänna val. Mot bakgrund av det tidsperspektivet fanns det enligt utskottets mening därför skäl att överväga om det genom omprioriteringar inom det aktuella anslaget på sikt kunde beredas möjligheter att återuppta partisympatiundersökningarna. I andra hand – om omprioriteringar inte är möjliga – borde det, eftersom frågan är så väsentlig, övervägas att tillskjuta erforderliga medel.

SCB anför i sin anslagsframställning att omprioriteringar skulle medföra betydande nackdelar och föreslår i stället att medel tillförs verksamheten.

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning om betydelsen av att partisympatiundersökningar görs. Kostnaderna för tre partisympatiundersök-

ningar budgetåret 1984/85 uppgår till 2,8 milj. kr. Det motsvarar ca en procentenhet av SCB:s totala kostnader. Statistikutredningen, som nyligen avslutat sitt arbete, har redovisat förslag till begränsningar inom den statliga statistiken i storleksordningen 20%. Förslagen remissbehandlas f.n. Det torde mot denna bakgrund enligt utskottets uppfattning vara möjligt att inom de resurser som föreslås för SCB:s verksamhet på sikt skapa utrymme för ett genomförande av partisympatiundersökningarna. Utskottet ser därvid inte något hinder för att omprioriteringar görs inom den totala ram inkl. medel för folk- och bostadsräkningen som SCB förfogar över.

Mot bakgrund av att SCB genom förslaget i budgetpropositionen givits intrycket att partisympatiundersökningarna inte skulle återupptas under 1984 torde det vara ofrånkomligt att en förändring av SCB:s verksamhet, så att den även inrymmer partisympatiundersökningarna under 1984 och 1985, medför ökade kostnader. Medel härför bör därför i detta läge anvisas. För att i någon mån hålla tillbaka kostnaderna och inte i alltför hög grad rubba SCB:s planer bör emellertid en av de planerade undersökningarna kunna undvaras, förslagsvis den som planerats till februari 1985. De totala kostnaderna för budgetåret 1984/85 beräknas därför enligt vad utskottet erfarit stanna vid 1,9 milj. kr. Yrkandena i *motionerna 1426* och *1435* att SCB snarast möjligt återupptar partisympatiundersökningarna får därmed anses tillgodosedda.

Vad som anförs i övrigt i propositionen om inriktningen av SCB:s verksamhet föranleder inte någon erinran från utskottets sida.

I *motion 1432* anförs att de statliga myndigheterna har lagt en allt tyngre uppgiftslämnarbörda på företag och kommuner. Den skyldighet som myndigheterna har att samråda (SFS 1982:668) med företrädare för uppgiftslämnarna har enligt motionärerna visat sig otillräcklig när det gäller att ifrågasätta myndigheternas uppgiftsbehov. Enligt motionärerna bör det därför i lagar och förordningar klart framgå vilka uppgifter myndigheten har rätt att samla in.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att myndigheternas behov av uppgifter noggrant bör prövas innan insamling sker. Samrådsskyldigheten med företrädare för uppgiftslämnarna utgör ett viktigt inslag i denna prövning. Myndigheternas behov av uppgifter förändras över tiden. Det finns därför skäl att med jämna mellanrum ompröva behovet av uppgifter. Delegationen för företagens uppgiftslämnande medverkade på sin tid verksamt till detta. Med kravet att myndigheterna skall anpassa sin verksamhet till förändringar i omvärlden följer att också uppgiftsbehovet varierar. Det torde därför vara omöjligt att i en lagtext göra en fullständig uppräkning av vilka uppgifter myndigheten får samla in. Utskottet kan således inte tillstyrka yrkandet i motion 1432.

Utskottet hemställer

1. beträffande *statistikproduktionen vid statistiska centralbyrån*
   att riksdagen med anledning av vad som givits riksdagen till känna i proposition 1983/84: 100 bilaga 15 punkt G 1 moment 1 samt med bifall till motionerna 1983/84: 1426 och 1983/84: 1435 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om återupptagande av partisympatiundersökningarna,
2. beträffande *anslag*
   att riksdagen med anledning av proposition 1983/84: 100 bilaga 15 punkt G 1 moment 2 och motion 1983/84: 1435 i denna del till *Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 272 361 000 kr.,
3. beträffande *precisering i lagar och förordningar av de uppgifter myndigheten har rätt att samla in*
   att riksdagen avslår motion 1983/84: 1432,

2. **Statistiska centralbyrån: Uppdragsverksamhet.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag i *proposition 100 bilaga 15* under punkt G 2 (s. 159–160) och hemställer

att riksdagen till *Statistiska centralbyrån: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Stockholm den 3 maj 1984

På finansutskottets vägnar
ARNE GADD

Närvarande: Arne Gadd (s), Björn Molin (fp), Paul Jansson (s), Nils Åsling (c), Per-Axel Nilsson (s), Roland Sundgren (s), Christer Nilsson (s), Filip Fridolfsson (m), Rolf Rämgård (c), Torsten Karlsson (s), Hugo Hegeland (m), Gunnar Nilsson i Eslöv (s), Margit Gennser (m), Anders Andersson (m) och Hans Petersson i Hallstahammar (vpk).

Reservation

Punkt 1. Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser

Filip Fridolfsson, Hugo Hegeland, Margit Gennser och Anders Andersson (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Vid behandlingen" och på s. 5 slutar med "utskottets sida" bort ha följande lydelse:

Partisympatiundersökningarna lades ned 1981 med motiveringen att det av statsfinansiella skäl var nödvändigt att ompröva tidigare utgiftsåtagan-

den. Utskottet anförde med riksdagens godkännande att partisympatiundersökningar fortsättningsvis måste uppdragsfinansieras i fall de skulle genomföras. Det statsfinansiella läget har inte förbättrats sedan 1981. Utskottet vidhåller därför sin uppfattning att om inte omprioriteringar inom oförändrat anslag kan göra det möjligt att återuppta partisympatiundersökningarna måste beslut därom bli beroende av i vilken grad externa beställningar inom ramen för SCB:s uppdragsverksamhet kan erhållas. Utskottet avstyrker med det anförda motionerna 1426 och 1435.

Utskottet har inte något att erinra mot vad som föreslås i propositionen om inriktningen av SCB:s verksamhet och tillstyrker den föreslagna medelstilldelningen.

dels utskottets hemställan under 1 och 2 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *statistikproduktionen vid statistiska centralbyrån*
   a) att riksdagen avslår motionerna 1983/84: 1426 och 1983/84: 1435 i denna del,
   b) att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1983/84: 100 bilaga 15 punkt G 1 moment 1,
2. beträffande *anslag*
   att riksdagen med bifall till proposition 1983/84: 100 bilaga 15 punkt G 1 moment 2 samt med avslag på motion 1983/84: 1435 i denna del till *Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 270 461 000 kr.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1984